

**ЕМИЛИЈА СИЛЈАНОВА, ПАНАГУРИТЕ ПО БУГАРСКИТЕ ЗЕМЈИ
ВО ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК: МЕСТА ЗА НАДВОРЕШНА И
ВНАТРЕШНА ТРГОВИЈА (СОФИЈА: НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА
„СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ, 2013), 314**

Во текот на 2013 година во издание на Национална библиотека „Св. Кирил и Методиј“ во Софија на бугарски јазик на вкупно 314 страници излезе од печат книгата *Панаирите по българските земи през втората половина на XIX век: средища на външна и вътрешна търговия* од авторката Емилија Емилова Силјанова.

Емилија Силјанова во 1977 година дипломира турска филологија на универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Софија. Веднаш по дипломирањето, во 1978 година се вработува како соработник во Ориенталниот оддел на Националната библиотека „Св. Кирил и Методиј“ во Софија. Автор и ко-автор е на значаен број на публикации, преводи и анотации на османотурски документи на различни теми. Во текот на работниот век се специјализира на османотурските документи поврзани со панагурите, при што во 2013 ја објавува првата книга *Панаирите по българските земи през втората половина на XIX век: средища на външна и вътрешна търговия* на која работела цели 9 години.

Книгата претставува прв обемен научен труд специјализиран за панагурите и нивната улога во економскиот и стопанскиот живот во Бугарија во втората половина на XIX век. Во посочениот период започнува процесот на натрупување на првобитниот капитал, при што панагурите претставуваат еден од факторите за трговско и стопанско издигнување на населението. Во посочениот период трговците и занаетчиите претставуваат водечки општествен слој во балканскиот град.

За потребите на книгата се истражени и анотирани над 160 архивски единици од архивот на одделот „Ориентални збирки“, над 40 фонда на значајни бугарски трговци, бугарскиот печат, како и патепи-

си спроведени на Балканот кои се сочувани во Националната библиотека „Св. Кирил и Методиј“ во Софија.

Трудот започнува со краток историски преглед на панаѓурите во светот. Во првата глава се систематизирани информациите од различни историографски проучувања на темата. Потоа следува кус преглед на историското развивање на панаѓурите во бугарските краеве. Во овој дел се дадени јасни дефиниции и разлики помеѓу термините пазар и панаѓур во условите на Османската империја. Направено е обемно истражување за класификацијата на панаѓурите. Тие се разгледуваат од гледна точка на трговскиот обем и територијата во која се наоѓаат.

Во вториот дел детално е опишана организацијата на самиот панаѓур. Во овој дел врз база на османотурскиот документиран материјал се објаснуваат следните сегменти: редоследот на откривање на панаѓурот; изборот на место за поставување на панаѓурот; конструкцијата на ановите, дуќаните, сергиите, складовите, кафеаните, помошните згради, стражата; финансво-даночниот оддел; даноците и таксите; документацијата и правилниците; стоките продавани на панаѓурот; како и присуството и евиденцијата на домашните и туѓите трговци на панаѓурот, доколку доаѓаат вон границите на Бугарија.

Во третата глава е претставено учеството на бугарските занаетчиски производи на меѓународните панаѓури во Париз, Виена, Англија и Филадельфија (САД).

Истражувањето завршува со богат фонд на прилози и тоа: календар на панаѓурите во бугарските земји, анотации на османски документи со факсимили од истите, извадоци од салнаме (годишен календар) на селиштата и датумите на спроведување на панаѓурите, карта на селиштата каде панаѓурите се спроведени, како и користена библиографија.

Делото на Емилија Силјанова е уникатно и единствено заради научниот пристап кон темата која ја обработува. Обемниот број на обработени османотурски документи се најзначајната придобивка од овој научен труд. Според документите може да се забележи дека панаѓурите во Бугарија во XIX век биле средиште за трговија и за занаетчиите и трговците кои доаѓале од македонските краеве. Токму затоа, овој труд претставува значајно дело кое ги поставува зачетоците на оваа широка тема и дава значаен придонес како за бугарската, така и за македонската и балканска историографија.